

Recenzija rukopisa knjige

Aida Abadžić Hodžić

SELMAN SELMANAGIĆ I BAUHAUS

Knjiga Aide Abadžić Hodžić *SELMAN SELMANAGIĆ I BAUHAUS* (rukopis u opsegu od 228 kompjutorskih kartica standardnog proreda), predstavlja iznimno značajan i ujedno krajnje zanimljiv istraživački rezultat Aide Abadžić Hodžić, koja osvjedočenim autoritetom i kompetencijom historičarke umjetnosti u bosanskohercegovačkom kulturnom i znanstvenom prostoru ispisuje ovu knjigu koja, osim što predstavlja dragocijen doprinos kako sustavnom ustrojstvu i znanstvenoj *disciplini* historije umjetnosti kao takve, njezinoj istraživačkoj i kritičkoj praksi, tako predstavlja i otkriće jedne – u našim kulturnim prilikama i u našoj kulturnoj memoriji gotovo nepoznate ili zaboravljne ali nedvojbeno osebujne - umjetničke osobnosti, odnosno osebujne ljudske i umjetničke biografije, kakva je umjetnička biografija arhitekta, urbanista i dizajnera Selmana Selmanagića.

Knjiga je plod temeljitog, pedantnog istraživanja izuzetno opsežne dokumentarne građe, izvorâ i svjedočanstava, koje Aida Abadžić Hodžić prevodi u sistematski poredak gradeći i otkrivajući nam dosad nepoznatu sliku umjetničkog puta i kreativne umjetničke egzistencije Selmana Selmanagića. Formalnu strukturu knjige (koja paralelno prati Selmanagićev životopis i razvojnu povijest i ritam njegovog umjetničkog iskustva, njegove umjetničke prakse kao i njegovog umjetničkog diskursa, naime, tokove njegovog iskustva koji se zapravo poklapaju u smislu neraskidive prepletenosti umjetnosti i života) -, formalnu strukturu knjige, dakle, sačinjavaju slijedeća glavna poglavlja: Uvodna riječ / Djetinjstvo Selmana Selmanagića/ Bauhaus/ Selmanagićeve godine u Bauhausu/ Studijska putovanja Mediteranom i Bliksim istokom/ Povratak u Njemačku/ Polijeratna obnova Berlina/ Selmanagić kao dizajner namještaja i enterijera /Profesorski rad Selmana Selmanagića/ Selmanagić – Bauhaus – DDR /Selmanagićeva aktivnost u posljednjim decenijama života/ . Knjiga zaključno završava imenskim registrom i popisom literature koja je klasificirana na: knjige, kataloge, tekstove u zbornicima, članke u stručnim časopisima, listove, arhivske izvore i internet izvore. Autorica, dakle, gradeći životni u umjetnički portret Selmana Selmanagića, postupa istraživački krajnje odgovorno te vjerodostojnost vlastitih nalaza i zaključaka argumentira umjetničko-istorijskim i biografskim činjenicama, situirajući priču o Selmanu Selmanagiću u umjetničko-historijski, kulturno-historijski i širi epohalni kontekst – i otkrivajući jednu,

zapravo impresivnu, - pa ako hoćemo: i neobičnu - sliku umjetničke egzistencije ovog čovjeka/umjetnika u interakciji njegovog osebujnog *individualnog/osobnog* umjetničkog dara i nagnuća-, sa duhom epohe, sa životnim okolnostima, sa tendencijama i trendovima umjetnosti 20. stoljeća, sa njegovim učiteljima, suradnicima i suvremenicima, sa najautoritativnijim akterima i krugovima moderne evropske umjetnosti kojima je pripadao i sa kojima je radio Selman Selmanagić, odnosno, ovdje sasvim određeno: otkriva Selmanagića kao aktera Bauhausa kao jednog od najzačajnijih, epohalno važnih, umjetničkih pokreta koncepata i praksi 20. stoljeća.

Ova opsežno monografsko istraživanje promišljeno nadilazi puki dokumentarizam i u sebi slojevito objedinjuje nekoliko perspektiva: osim što se - izvlačeći iz sjene neopravdanog zaborava jednu tako važnu umjetničku personalnost kao što je Selma Selmanagić – fokusira na cjelinu njegovog životnog i umjetničkog puta, na njegova umjetnička i životna traganja, ova knjiga je značajna iz više razloga. Navodim samo neke:

a/ ona ima nedvojbenu vrijednost sa stajališta same povijesti umjetnosti (specifično: sa stajališta historije moderne arhitekture i dizajna) a posebno sa stajališta historije likovnih i primjenjenih umjetnosti u Bosni i Hercegovini (ukoliko se kroz život i djelo Selmana Selmanagića *otvara i umjetničko-historijski i kulturno-historijski važno pitanje odnosa i veza naše bosanskohercegovačke društvene, kulturne i umjetničke stvarnosti, naših životnih svjetova, životnih stilova i načina mišljenja i djelovanja - sa evropskom umjetničkom modernom i modernitetom uopće*)

b/ ova knjiga o Selmanu Selmanagiću - ne padajući u zamku plakativne adoracije – može se razumjeti i kao ohrabrenje našeg kulturnog samorazumijevanja u kojemu nam primjer Selmana Selmanagića sugerira da bosanskohercegovački kulturni prostor ili bosanskohercegovačka umjetnička i kulturna historija (sa svim slojevima njezinog duhovnog i kulturnog pluralizma) u likovima različitih umjetničkih generacija i umjetničkih osobnosti, ima kapacitete da sudjeluje u evropskoj modernosti, u njezinim arhipelazima i ritmovima, - čime se otvara prostor za (potrebnu i bitnu) raspravu o tradiciji i modernosti, o mogućnosti nadilaženja stereotipâ o „centrima“ i „periferijama“, o „lokalnom“ i „globalnom“, ili raspravu o (antropološkom) univerzalizmu i kozmopolitizmu čiji su najbolji svjedoci umjetnosti i umjetnici (a Selmanagić je, kako pokazuje ova knjiga, i u umjetničkom i u društvenom prostoru bio akter tog umjetničkog kozmopolitskog ideala koji je istovremeno sposoban za razumijevanje povijesne i društvene zbilje, njezinih vrednosnih poredaka i/ili protuslovlja).

U tom smislu nas se tiče i činjenica – na koju nam ukazuje ova knjiga - da je Selman Selmanagić umjetnik rođen u Bosni i Hercegovini, da je Srebreničanin, da je (nošen životnim

danostima, nužnostima ili kontingentnim okolnostima svoga života) čovjek ovog tla i kulture u kojoj je rođen, i da je sa evropske periferije dospio u sami centar zbivanja evropske umjetničke moderne. Da umjetnička biografija predstavlja složenu interakciju životnih (izvanjskih) okolnosti, socijalnih determinacija ali i (unutarnjeg) neprozirnog, individualnog, kreativnog nagnuća i *dara*, predanosti svom životnom izboru u suigri životnih konstelacija ili pak „igre slučaja“ – u čemu se oblikuje nešto što nejasno nazivamo savezom sudbine i slobode – to na jedinstven način pokazuje Selmanagićev životno put od Srebrenice do Berlina, od Evrope do Mediterana i Bliskog istoka. Da na putu na kojem jednoj darovitoj, energičnoj i osjetljivoj umjetničkoj naravi na ruku ide, takoreći, i „prst sudbine“ otkriva, naprimjer, i detalj o Selmanagićevom mladalačkom putu „trbuhom za kruhom“ u Njemačku, naime, bizaran trenutak slučajnog susreta u vozu sa anonimnim Nijemcem koji Selmanagića upućuje u Bauhaus.

No, paralelno sa životopisom (od napuštanja Srebrenice, školovanja u Bauhausu, preko autorskog osamostaljenja i izuzetno respektabilnog kreativnih pothvata i iskustava u Njemačkoj i izvan Njemačke, o kojima temeljito i sistematično izvještava autorica) - ovdje teče priča o Selmanagićevom umjetničkom sazrijevanju koje je na impulsu njegovog prvotnog zanatskog iskustva stolara (u kojemu je vjerovatno začeta umjetnička pra-intuicija odnosa materije i forme, iskustvo koje se začinje baš u rukotvorstvu) – dozrijeva u snažnoj Selmanagićevoj umjetničkoj individualnosti u području arhitekture, urbanizma i dizajna. Na ovom planu glavno „polje igre“ Selmanagićeve umjetničke biografije predstavlja *Bauhaus*: od studija u Bauhausu, preko procesa učenja do samostalne autorske karijere i profesure ... Pedantno prateći Selmanagićevu životnu i kreativnu biografiju, Aida Abadžić Hodžić istovremeno postiže i vrijedan *historijsko-umjetnički* učinak: osvježava nam krajnje zanimljivu i složenu sliku povijesti samog Bauhauusa, njegovih aktera i njihovih odnosa, programa, učinaka

Izuzetnom akribijom autorica evocira i objašnjava - da tako kažem - „umjetničku filozofiju“ ili umjetničku strategiju Bauhauusa, odnosno, postulate umjetničkog programa Bauhauusa, njegovih aktera i kanona kao i njihove unutarnje nijanse, konceptualne diferencije i dinamiku (sinkretičkih i/ili pluralnih) bauhausovskih praksi, te bauhausovsku reakciju na tehničku, znanstvenu, kulturnu, političku stvarnost epohe i njezine turbulencije i dileme. U ovoj školi čiji duh – kako piše autorica - predstavlja „otvorenost za istraživanje i eksperiment, samostalno iznalaženje rješenja, društvena odgovornost umjetnosti i arhitekture, socijalna osjetljivost, timski rad, interakcija različitih oblasti i disciplina...“, Selman Selmanagić nastupa kao potentna umjetnička figura čiji umjetnički angažman spregnut sa njegovim

društvenim angažmanom, sa njegovim egzistencijalnim, svjetonazornim i moralnim instinktom, kao i sa uspjesima i rizicima njegovih autonomnih umjetničkih i životnih izbora, - takoreći dugoročno i naknadno može djelovati i na naše vlastito postavljanje pitanja o razlozima umjetničkog angažmana, o univerzalizmu umjetničkog iskustva, o odvažnosti slobode i o našem mjestu u multiverzumu umjetničkih svjetova i svjetova kultura u koji (multiverzium) je on – davno pošavši iz zavičajne Srebrenice – bezpredrasudno ušao, i na svoj način suoblikovao u bauhausovskom društvu. Otvorenost njegova duha, njegova sposobnost da razumije i prati povijesni ritam umjetnosti i ritam moderniteta, cijeli njegov životni put može fungirati kao izvor plodonosnih pitanja o našoj vlastitoj sposobnosti ili nesposobnosti da razumijemo svijet i vrijeme u kojemu živimo, kao i da preuzmemo izazove višeglasja ljudske – osobito umjetničke - komunikacije s one strane svake ksenofobije.

Zasluga je Aide Abadžić Hodžić da je ovim istraživanjem životne i umjetničke biografije Selmana Selmanagića zapravo postavila niz direktnih ili indirektnih pitanja koji se tiču kako same historije umjetnosti (koja se kod autorice ne iscrpljuje u deskriptivno-dokumentarističkom radu na materijalu, niti u formalnim historijskim shematizmima, nego predstavlja i horizont kritičkog razumijevanja fenomena i njihova interpretacije) -, ali se tiču i pitanja našeg kulturnog i historijskog samorazumijevanja, te naše sposobnosti učenja (koja nas spašava od kratkovidog solipsizma provincije). Utoliko se može reći da ovom knjigom naša znanstvena i kulturna javnost dobiva neobično zanimljivo svjedočanstvo o jednom našem velikom umjetniku, da historijsko-umjetnička literatura (o čijem deficitu u poznatim našim uvjetima znamo dovoljno dobro) biva obogaćena značajnim naslovom, te da knjiga ima širu kulturološku vrijednost u polju naše polivalentne kulturne stvarnosti i kulturnog pluralizma kao životnog i umjetničkog modusa vivendi.

Stoga, na temelju prethodno rečenog, rukopis knjige Aide Abadžić Hodžić *Selman Selmanagić i Bauhaus* za osobitim zadovoljstvom preporučujem za štampu.

Sulejman Bosto

u Sarajevu, april 2013.